

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI INTEGRATSIYALASHGAN O'QUV FAOLIYATIGA TAYYORLASHDA REFLEKTIV YONDASHUVLAR**Qodirova Dilshoda Abdunabiyevna**

FarDU Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15693633>

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini integratsiyalashgan o'quv faoliyatiga tayyorlashda reflektiv yondashuvlarning o'rni va ahamiyati yoritilgan va integratsiyalashgan ta'lim mazmunini chuqur anglash, fanlararo bog'liqlikni ta'minlash hamda o'qituvchining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda refleksiya jarayonining samaradorligi asoslab berilgan. Reflektiv yondashuv orqali o'quvchilar faoliyatini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash, o'zlashtirish strategiyalarini takomillashtirish kabi jihatlar ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: integratsiyalashgan ta'lim, refleksiya, pedagogik yondashuv, bo'lajak o'qituvchi, o'quv faoliyati, reflektiv metodika, kompetensiya yondashuvi, tahliliy fikrlash, amaliy tayyorgarlik, o'z-o'zini baholash.

Ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash, o'quvchilarda izchil va tizimli bilimlar shakllantirish zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Aynan shu nuqtai nazardan integratsiyalashgan o'quv faoliyati tushunchasi paydo bo'lgan. Bu yondashuv o'quvchilar bilimini alohida fanlar doirasida emas, balki yagona kontekstda, real hayotga yaqinlashtirilgan shaklda shakllantirishni maqsad qiladi. Integratsiyalashgan o'quv faoliyati — bu bir nechta fanlar, mavzular yoki ko'nikmalarni uyg'unlashtirish orqali dars mazmunini tashkil etishdir. Bu metod o'quvchilarda tushunchalarning uzviy bog'liqligini anglash, tafakkurni kengaytirish, umumlashtirish va amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Boshlang'ich ta'limda esa bu yondashuv ayniqsa dolzarb, chunki o'quvchilar bu bosqichda atrof-muhitni butunlikda idrok etishga o'rganadi.

Integratsiyalashgan darslar odatda bir necha fandagi mavzularni birlashtirgan holda tuziladi. Masalan, tabiatshunoslikdagi "Toza havo" mavzusi ona tili darsida matn tahlili orqali, matematika darsida esa ekologik masalalar yechish orqali boyitilishi mumkin. Bu tarzda bilimlar sun'iy ravishda ajratilmaydi, aksincha, real hayotdagi hodisalar kabi bog'liqlikda ko'rsatiladi.

Mazkur yondashuvning boshlang'ich ta'limdagi o'rni shundaki, u bolalarning tafakkur darajasiga, qiziqishlariga, idrok qilish qobiliyatiga mos keladi. O'quvchilar abstrakt bilimlar emas, hayotga yaqin, qiziqarli va mantiqan bir-biriga bog'langan ma'lumotlar orqali o'rganishga intiladi. Shu bois, integratsiyalashgan ta'lim ular uchun osonroq qabul qilinadi, eslab qolish qobiliyati oshadi, mustaqil fikrlashga asos yaratiladi.

Bundan tashqari, integratsiyalashgan o'quv faoliyati kompleks kompetensiyalarni shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, o'quvchida muammoni hal qilish, guruhda ishlash, axborotni tahlil qilish, muloqot qilish kabi ko'nikmalar aynan shu yondashuv orqali rivojlanadi. O'qituvchi esa darsni rejalashtirishda ijodiy yondashishga, har bir fan mazmunini moslashtirishga majbur bo'ladi. Bu esa uning kasbiy salohiyatini ham oshiradi.

Integratsiyalashgan o'quv faoliyati nafaqat dars mazmunini boyitadi, balki ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga, o'quvchilarni shaxs sifatida har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'limda bu yondashuv o'z vaqtida va to'g'ri tatbiq etilsa, ta'lim sifati sezilarli darajada oshadi.¹

¹ Durdiyevna, M. J., & Shahnozabonu, A. (2025). Ijtimoiy integratsiya va migratsiya. *Tadqiqotlar*, 61(2), 35-40.

Xolbekova boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun darslarni integratsiyalashgan shaklda tashkil etishning nazariy asoslari, metodik yondashuvlari va amaliy misollarini keltirgan.²

Rasulova esa, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, dars loyihalash bosqichlari, integratsiya elementlarini qo'llash bo'yicha uslubiy tavsiyalarni bayon etgan.³ Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchining bilimi, ko'nikmasi va kompetensiyasini shakllantirish bilan birga, uning o'z-o'zini anglash, faoliyatiga mustaqil baho bera olish, fikrini tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish ham alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa reflektiv yondashuvning ta'lim jarayonida muhim o'rin tutishini taqozo etadi.

Refleksiya — bu o'z fikrlari, his-tuyg'ulari va harakatlarini tahlil qilish, ularni ongli ravishda idrok etish va baholash jarayonidir. Ta'lim jarayoniga nisbatan reflektiv yondashuv bu — o'qituvchi va o'quvchining o'z faoliyatini chuqur tahlil qilib, xulosa chiqarish orqali o'sishga intilishidir. Bunday yondashuvda o'quvchi passiv eshituvchi emas, balki faol ishtirokchi va o'z bilimni baholovchi subyektga aylanadi. Reflektiv yondashuv, avvalo, shaxsga yo'naltirilgan ta'limning ajralmas qismidir. O'quvchiga faqat tayyor bilimni berish emas, balki uni qanday o'zlashtirayotgani, qanday fikrlayotgani, qanday muammolarga duch kelayotgani haqida o'ylash imkonini berish — bu yondashuvning asosiy mohiyatidir. Bu orqali o'quvchining metakognitiv, ya'ni o'z-o'zini boshqarish, anglash, fikrlashni kuzatish qobiliyatlari shakllanadi.

Pedagogik jarayonda reflektiv yondashuv o'quvchilar bilan suhbatlar, dars yakunida "men nimani o'rgandim?", "qanday savol tug'ildi?" kabi savollar asosida olib boriladi.

Shuningdek, kundalik yuritish, esse yozish, o'z-o'zini baholash varaqalari va guruhli muhokamalar orqali ham o'quvchilarning reflektiv salohiyatini rivojlantirish mumkin.

O'qituvchining o'z faoliyatida reflektiv yondashuvni qo'llashi esa undan doimiy izlanishni, tahliliy fikrlashni, o'z ustida ishlashni talab qiladi. Har bir darsdan so'ng o'qituvchi "men nima qildim?", "bu metodik yondashuv qanday natija berdi?", "qanday kamchiliklar bo'ldi?" degan savollar orqali o'z faoliyatini tahlil qilsa, bu uning kasbiy o'sishiga xizmat qiladi.

Reflektiv yondashuv o'quvchilarni mustaqil qaror qabul qilishga, tanqidiy fikrlashga, o'z fikrini asoslashga o'rgatadi. Bu esa nafaqat ta'limda, balki hayotda ham muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchi o'z xatolaridan saboq oladigan, har bir holatdan xulosa chiqaradigan, fikrlashga odatlangan shaxs sifatida shakllanadi.

Integratsiyalashgan o'quv faoliyati — bu fanlararo bog'liqlikni o'rgatish, o'quv materiallarini real hayotiy vaziyatlarga yaqinlashtirish, o'qituvchilik amaliyotini kompleks yondashuv asosida olib borishga tayyorlashdir. Bunday faoliyatda bo'lajak pedagoglar nafaqat bitta fan doirasida bilim oladi, balki ularning mazmunini bir-biri bilan bog'lash, tahlil qilish, mantiqiy umumlashtirish ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa kelajakda o'quvchilar bilan ishlashda interaktiv, qamrovli va ijodiy yondashuvlar qo'llash imkonini beradi. Biroq integratsiyalashgan o'quv faoliyatini samarali o'zlashtirish uchun refleksiya usullaridan foydalanish ayniqsa muhimdir. Refleksiya — bu shaxsiy fikrni anglash, o'z tajribasiga tahliliy nazar tashlash, faoliyat natijalarini baholash va kelgusi harakatlarni belgilash jarayonidir. Bo'lajak o'qituvchilar ushbu yondashuv orqali o'z o'qish jarayonini chuqur tahlil qiladi, o'zini tanib boradi va pedagogik qarorlarni ongli ravishda qabul qilishga o'rganadi.⁴

² Xolboeva, D. X. (2021). *Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan yondashuv asoslari*. – Toshkent: «Fan va texnologiya» nashriyoti. 164 B. 86-bet

³ Rasulova, M. T. (2019). *Pedagogik texnologiyalar va dars loyihalash*.-Toshkent: TDPU nashriyoti. 188 B. 78-bet

⁴ Yolgoshevich, Q. A., & Ubaydullozoda, I. Z. (2024). Boshlang'ich ta'limda integratsiya va uning oziga xos xususiyatlari. *Innovative developments and research in education*, 3(34), 143-145.

Refleksiya usullari qatoriga quyidagilar kiradi: o'z-o'zini baholash jurnali yuritish, esse yozish, "Men bugun nimani o'rgandim?", "Menda qanday savollar tug'ildi?", "Nimalarni yaxshilashim kerak?" kabi savollar asosida yakuniy tahlil qilish, hamkasblar bilan fikr almashish, fikr-mulohaza doskalari yaratish va guruhli muhokamalar tashkil etish. Ushbu usullar o'quvchi-subyekt pozitsiyasida faol ishtirok etadigan, o'z fikriga egalik qiladigan bo'lajak o'qituvchini tarbiyalaydi.

Ta'limda reflektiv yondashuvni integratsiyalash orqali bo'lajak pedagoglar o'z kasbiy nuqsonlarini anglaydi, kuchli jihatlarini rivojlantiradi, tajriba almashish muhitida o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladi. Bu esa ularning amaliy darslarni loyihalashda, o'quvchi bilan ishlashda va kasbiy etikani shakllantirishda yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi.

Integratsiyalashgan o'quv faoliyatiga tayyorlashda refleksiya vositalaridan foydalanish — bu o'qituvchi tayyorlashdagi yangi bosqich bo'lib, zamonaviy ta'lim talablari bilan to'la mos keladi. Bu yondashuv o'qituvchining faqat bilim egasi emas, balki o'zini anglaydigan, fikr yurita oladigan va uzluksiz rivojlanishga intiladigan kasb egasi bo'lishiga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Durdiyevna, M. J., & Shahnozabonu, A. (2025). Ijtimoiy integratsiya va migratsiya. *Tadqiqotlar*, 61(2), 35-40.
2. Rasulova, M. T. (2019). *Pedagogik texnologiyalar va dars loyihalash*. – Toshkent: TDPU nashriyoti. 188 B. 78-bet
3. Xolboeva, D. X. (2021). *Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan yondashuv asoslari*. – Toshkent: «Fan va texnologiya» nashriyoti. 164 B. 86-bet
4. Yolgoshovich, Q. A., & Ubaydullozoda, I. Z. (2024). Boshlang'ich ta'limda integratsiya va uning oziga xos xususiyatlari. *Innovative developments and research in education*, 3(34), 143-145.